

Gezond leven tussen bloemen, bollen en bomen

Een stijging van de brede welvaart in de hele regio

De inwoners in de sierteeltregio staan voor grote uitdagingen. Druk op de gezonde leefomgeving, de stagnerende arbeidsmarkt en de kwetsbare positie van arbeidsmigranten zorgen voor lagere brede welvaart en maken onze regio kwetsbaar. De verhouding tussen de kwaliteit van leven én een gezonde regionale economische ontwikkeling staat onder druk. Met de Regio Deal zetten we in op een duurzame arbeidsmarkt, een inclusieve samenleving en een gezonde leefomgeving. Innovatie en samenwerking staan hierbij centraal. Zo zorgen we voor een veilige, bloeiende en gezonde regio, nu en in de toekomst.

Onze regio bestaat uit de Duin- en Bollenstreek, het gebied rond Aalsmeer en de kernen rond Boskoop waar de bloemen-, bollen en boomteelt de identiteit van de streek al eeuwenlang bepaalt. Onze economische ontwikkeling is hier sterk mee verworven. Deze verwevenheid zien we terug in bijna alle sectoren van onze economie en het sociaal-culturele leven in onze regio. Het is een ecosysteem dat diep geworteld is in het karakter van onze regio.

Hillegom

Lisse

Aalsmeer

Amstelveen

Uithoorn

Noordwijk

Sassenheim

Katwijk

Teylingen

Roelofarends-
veen

Kaag en
Braassem

Alphen a/d Rijn

Nieuwkoop

Boskoop

Bodegraven

Waddinxveen

Een bloeiende regio met grote, complexe en urgente opgaven

We zijn trots op onze regio en de samenwerking die zich ontwikkelt. Gezamenlijk zijn we ons ook zeer bewust van de uitdagingen waar we voor staan. Uit de Monitor Brede Welvaart van het CBS blijkt dat in de helft van onze regio inwoners fors minder tevreden zijn met hun leven. Vooral jongvolwassenen, (arbeids)migranten en mensen met een lage(re) opleiding verkeren in een kwetsbare positie. Met deze Regio Deal lichten we drie opgaven uit die voor onze inwoners echt het verschil maken in hun kwaliteit van leven.

Samen wonen: gezondheid van onze inwoners staat onder druk

In onze regio hangt de kwaliteit van de leefomgeving sterk samen met de regionale economische ontwikkeling. Het intensieve karakter van de sierteelt draagt eraan bij dat de kwaliteit van de leefomgeving onder druk staat. Dit komt onder andere door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmatige meststoffen. Onze inwoners maken zich daarom zorgen over hun gezondheid. Hoewel een direct verband tot nu toe niet wetenschappelijk is aangetoond, bestaan uit internationale studies aanwijzingen dat er een relatie is tussen bollenteelt

en gezondheid.¹ Emissies uit de sierteelt raken de gezondheid en gezonde leefomgeving van onze inwoners via de lucht, het water en de bodem. Advies van de GGD benadrukt de noodzaak om te werken aan betere omstandigheden voor de gezondheid van onze inwoners.² De sector geeft aan naar een biologische bedrijfsvoering te kunnen, maar dat dat in de huidige situatie wel 10 jaar gaat duren.

Daarnaast hebben we een grote opgave op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Hierbij gaat het om de beschikbaarheid, kwaliteit en veiligheid van zoet- en drinkwater in de regio. De kwaliteit van het oppervlaktewater in onze regio is onvoldoende. Verzilting is in toenemende mate een probleem en bedreigt de natuur en de teelt.³ Zonder extra maatregelen en een innovatievere aanpak voldoen we niet aan de Kaderrichtlijn Water en komt ook de beschikbaarheid van voldoende water onder hoge druk te staan. Periodes van hitte, droogte en hevige neerslag komen vaker voor.⁴ Deze leiden tot schade aan gebouwen, wegen, voorzieningen, natuur en landschap in onze regio.⁵ Vanaf 2030 hebben we, met ongewijzigd beleid, in onze regio te maken een drinkwatertekort.⁶

In onze regio ligt een groeiend aantal percelen braak en komen panden leeg te staan, die voorheen werden gebruikt voor het telen en verwerking van bloemen, bomen en bollen. Die percelen raken in verval en zijn kwetsbaar voor ongewenst en ondermijnend gebruik. Verrommeling en verpaupering is nu al aan de orde. Dit nodigt uit tot illegale en ondermijnende praktijken. Door economische, financiële, juridische en beleidsmatige belemmeringen lukt het ons onvoldoende op eigen kracht om deze stukken grond te herontwikkelen. Daarmee komt kostbare ruimte in onze regio niet beschikbaar, daar waar zoveel vraag is naar bijvoorbeeld woningbouw.

Samen werken en leren: regionale arbeidsmarkt stagneert

We hebben in onze regio structureel te weinig personeel. Zowel het aantrekken van voldoende als het behouden van (gekwalficeerde) werknemers passend bij de behoefte van de regio is een urgente opgave. Mensen zijn ons belangrijkste kapitaal. Vooral beroepen die onmisbaar zijn voor de regio – zoals monteurs, installateurs en productieplanners – hebben te weinig menskracht.⁷ Onze arbeidsmarktpopulatie kent relatief veel praktisch opgeleiden en beroepsgeschoolden.⁸ Die sluit niet altijd aan bij de vraag. De bereikbaarheid en beschikbaarheid van mbo-opleidingen is in onze regio lager dan in de rest van Nederland.⁹ De praktisch

en beroepsgeschoolden maken op dit moment in geringe mate gebruik van de nu nog relatief beperkt in de regio beschikbare omscholings- en bijscholingsmogelijkheden. Zij kennen onvoldoende de weg hiernaartoe, krijgen niet altijd de juiste begeleiding en het aanbod van LLO is nog niet altijd actueel genoeg. In een aantal gemeenten in onze regio staan er hierdoor bovengemiddeld veel mensen aan de kant.¹⁰ Dat arbeidsmigranten nu zowel seizoenswerk als permanente banen vervullen geeft aan dat we in deze regio moeite hebben om voldoende mensen te vinden en te maken hebben met te eentonig werk.

Door bevolkingskrimp en vergrijzing hebben we zeker de komende 15 jaar nog een tekort aan arbeidskrachten, met name beroepsgeschoolden. Dat wat bedrijven en onderwijsinstellingen nu al doen om nieuwe 'aanwas' te krijgen, is niet voldoende om het groeiend aantal vacatures te vervullen. We hebben praktisch opgeleiden nodig met kennis van robotisering, automatisering, innovatieve techniek, nieuwe wijze van telen, groen ondernemerschap, ecologie en watermanagement om nu en in de toekomst te kunnen blijven werken in de regio. Bestaande werkwijzen en systemen in onderwijs- en arbeidsmarkt lossen dit urgente probleem niet op.

¹ RIVM, Haalbaarheid van onderzoek naar blootstelling aan bestrijdingsmiddelen en de gezondheid van omwonenden.

² GGD Hollands Midden (2024) Achtergrondinformatie bestrijdingsmiddelen bij open teelt.

³ Blekker, A. (2021). Cijfermatige onderbouwing RIVM - Langetermijn Verkenning Stikstofproblematiek. RIVM.

⁴ Van Oldenborgh, G. (2018, Januari 17). Trends in weerextremen in Nederland. KNMI.

⁵ Hoogheemraadschap Rijnland, (2022) De Blauwe Lens op de Duin- en Bollenstreek enop het Groene Hart.

⁶ RIVM, 2023, Waterbeschikbaarheid voor de bereiding van drinkwater tot 2030 – knelpunten en oplossingsrichtingen.

⁷ UWV, 2022, Regio in Beeld Holland Rijnland.

⁸ CBS, Monitor Brede Welvaart.

⁹ Groei en bloei in Holland Rijnland (april 2024).

¹⁰ CBS, Monitor Brede Welvaart.

Samen leven: arbeidsmigratie en druk op brede welvaart

Arbeidsmigranten vormen een belangrijk aandeel in de arbeidskrachten in onze regio. In 2019 werkten in totaal 40.000 arbeidsmigranten in onze regio en met ongewijzigd beleid groeit dit aantal naar 62.000 in 2030. We zijn in veel sectoren in onze regio van deze werknemers afhankelijk. Denk aan de logistiek, metaalindustrie, voedselverwerkingsindustrie en sierteelt.

De problemen van en door de vestiging van arbeidsmigranten nemen toe, zoals verkamering in de wijken van onze dorpen en steden, slechte woon- en werkomstandigheden, overlast, dakloosheid, discriminatie, sociaal isolement en gebrek aan toegang tot onderwijs, zorg en sociale voorzieningen. Dit heeft effect op de leefbaarheid in de wijken en dorpen. Arbeidsmigranten staan in onze regio hoog in de statistieken van ervaren overlast en incidenten op het gebied van openbare orde en veiligheid (messteekincidenten, huisuitzettingen, openbare dronkenschap).

Door beperkte inschrijving als ingezetene in het BRP is er beperkt zicht op waar arbeidsmigranten verblijven, waar zij werken, de kwaliteit van de huisvesting en de toegang tot noodzakelijke voorzieningen. Sommige werkgevers en uitzendbureaus misbruiken de kwetsbare positie van de arbeidsmigrant. Daarbij is het onduidelijk waar

de verantwoordelijkheid van werkgevers (inclusief uitzendbureaus) voor deze groep arbeidsmigranten eindigt en waar die van de gemeente begint. Gemeenten hebben geen zorgplicht (en budget) voor de arbeidsmigranten die zich niet inschrijven bij de gemeente, maar ervaren wel de problemen die deze doelgroep met zich meebrengt. In veel gevallen worden arbeidsmigranten nog als tweederangsburgers behandeld en is er van volwaardig samenleven met andere inwoners in veel gemeenten geen sprake.¹¹ Omdat het Nederlands beleid versnipperd is en te weinig focus kent op brede welvaart, is een samenhangende aanpak nodig van Rijk, regio, onderwijsinstellingen en werkgevers.¹²

Urgentie: het doorbreken van de neerwaartse spiraal

De brede welvaart in onze regio bevindt zich in een neerwaartse spiraal: de kwaliteit van wonen, leven en werken staat onder druk. Om deze neerwaartse spiraal om te buigen tot een opwaartse, is een forse impuls nodig. Enerzijds is het de verantwoordelijkheid van de ondernemers om de noodzakelijke transformatie door te voeren. Tegelijk komt door de versnipperde verantwoordelijkheid voor delen van dit beleid een eenduidige en krachtige aanpak vanuit de bestaande verdeling van taken en bevoegdheden niet tot stand. Bij ondernemers leidt het tot onzekerheid en een terughoudende investeringsbereidheid.

Ook landen beleidslijnen van verschillende ministeries, provincies, hoogheemraadschap en gemeenten vaak niet gelijk en synchroon in onze regio. Voor ons is een Regio Deal het aangewezen instrument om dit te doorbreken. Dit is een cruciale duw in de rug in het aanpakken van de complexiteit van de opgaven, het creëren van samenhang tussen rol, verantwoordelijkheid en expertise van het Rijk, provincies, de regio, het hoogheemraadschap, de gemeenten en de partners. De Regio Deal is een noodzakelijke aanjager van deze ontwikkeling en dient daarmee als vliegwieltje om partijen met één focus en dezelfde doelen bij te laten dragen aan de brede welvaart in onze regio.

¹¹ Commissie Roemer (2020), Geen tweederangsburgers.; Ministerie SZW (2023): Drie jaar na Roemer.

¹² Adviesraad Migratie (2024), Afgewogen arbeidsmigratie, gericht arbeidsmigratiebeleid voor brede welvaart.

Streefbeeld: stijging van de brede welvaart in de hele sierteeltregio

Met deze Regio Deal willen we dat de brede welvaart voor alle inwoners in de sierteeltregio toeneemt. We beschrijven het perspectief waar de regio naartoe wil.

De inwoner van de sierteeltregio voelt zich verbonden met het karakteristieke landschap van bloemen-, bomen- en bollenvelden. Een regio die rijk is aan tradities, zoals het jaarlijkse bloemencorso. Deze karakteristieken houden we in ere terwijl we als regio volop innoveren. We zijn koplopers op het gebied van kennis en nieuwe technologie: we ontwikkelen zelf nieuwe kennis en technieken en passen deze toe. En we hebben voldoende talent en vakmensen in de regio om deze methoden verder te brengen. Jong en oud, praktijk- en beroeps- en wetenschappelijk geschoolden en ondernemers werken samen aan nieuwe technieken en verdienmodellen. Wij willen een voorbeeld zijn voor Nederland, Europa en de wereld voor gezonde teeltmethoden. Bij de teelt spelen we slim en tijdig in op de gevolgen van klimaatverandering. Onze regio levert mooie bloemen, bollen en bomen zonder negatieve invloed op bodem en water en een positieve invloed op biodiversiteit. Omdat we milieubewust telen is en blijft de kwaliteit van de grond en het water in onze sloten, plassen en vaarten op orde. Het water dat we gebruiken, de lucht die we inademen en de grond die we bewer-

ken is schoon. Onze inwoners genieten van de rijke natuur en inwoners en bezoekers recreëren in ons unieke open landschap. Ze maken zich geen zorgen meer om hun gezondheid als gevolg van het landgebruik.

Binnen de regionale arbeidsmarkt sluiten vraag en aanbod goed op elkaar aan. Een nieuwe generatie vakmensen levert concrete oplossingen voor 'groene en grijze' uitdagingen, bijvoorbeeld voor het bevorderen van biodiversiteit en het creëren van gesloten kringloopsystemen. Kwetsbare mensen zonder werk krijgen de juiste begeleiding, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij. Jongeren kunnen in onze regio allerlei verschillende opleidingen volgen. Na hun studie kunnen ze hier ook een passende en fijne werkplek vinden. Dat geldt ook voor inwoners die van baan willen wisselen. Iedereen die in onze regio woont heeft een passende en prettige woning, dichtbij werk en voelt zich veilig. Alle arbeidsmigranten – of ze lang of kort in de regio blijven – ervaren goede werkomstandigheden, spreken de taal, hebben toegang tot onderwijs, zorg en andere sociale voorzieningen, en zijn onderdeel van onze samenleving.

Samenwerken aan een duurzame, innovatieve en inclusieve regio

Onze regionale opgave vraagt om een samenhangende aanpak. Alleen als alle betrokken partijen, waaronder Rijk, provincies, gemeenten, bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen en inwoners nauw samenwerken kunnen wij de uitdagingen van onze regio écht aanpakken.

Onze aanpak bestaat uit drie pijlers:

- 1 Samen wonen: groen en gezond leven**
- 2 Samen leren en werken: vak kennis en voldoende ontwikkeling**
- 3 Samen leven: grip op betere kwaliteit van leven voor arbeidsmigranten**

Deze pijlers staan niet op zichzelf. Ze staan in verbinding met elkaar én versterken elkaar. Primair gaat het om het ombuigen van de neerwaartse trend in de brede welvaart. We hebben een impuls nodig richting meer technisch geschoolde werknemers en een betere verbinding met de kennisclusters, om de doorontwikkeling van de sierteeltregio mogelijk te maken. Innovatie staat daarbij centraal. Het huidige werk in de regio is lang niet altijd uitdagend en aantrekkelijk genoeg voor jongeren die in onze regio zijn opgegroeid. Onze regio leunt nog voor een deel op arbeidsmigranten - dit is geen duurzaam arbeidsmodel. We moeten dus op zoek

naar andere werkwijzen. Tegelijkertijd blijven we de op de korte termijn nog afhankelijk van werknemers uit het buitenland. Voor hen moet het leven in Nederland óók goed geregeld zijn. Brede welvaart is hierbij voor ons het nieuwe beleidskader, zoals recent ook door de Adviesraad Migratie verwoord.

Aanpak sluit aan op beleid van medeoverheden

Onze aanpak versterkt het ingezette rijksbeleid en sluit aan op het regeerprogramma 2024. De beweging die we willen maken sluit aan bij de onderstaande ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes.

Ministerie OCW

- **Werkagenda middelbaar beroepsonderwijs**
- **Leven Lang Ontwikkelen**
- **Kansrijk opleiden**
- **Techniek Pact**
- **Regionaal Werkcentrum**
- **Regionaal Beraad**

Ministerie SZW

- **Kansrijk opleiden**
- **Aanbevelingen rapport-Roemer**
- **Het Interdepartementale Project Arbeidsmigranten (SZW, J&V, BZK, EZK)**
- **Adviesrapport van de Adviesraad Migratie**

- Kamerbrief Toekomstgerichte Arbeidsmarktinfrastuctuur

Ministerie JenV

- Aanpak tegen georganiseerde misdaad ('weerbare sierteelt')

Ministerie IenW

- Kaderrichtlijn Water
- Deltaprogramma 2025
- Deltaplan Zoetwater
- Nationaal Waterprogramma 2022-2027
- Nationaal Programma Circulaire Economie
- Nationaal Milieuprogramma

Ministerie EZK

- Doelen topsector Tuinbouw- en uitgangsmaterialen
- Actieplan groene en digitale banen (aanvalsplan Techniek)
- Techniek Pact

Ministerie LNV

- Agenda Natuurinclusief 2.0
- Gezonde groei, duurzame oogst
- Klimaatadaptieve landbouw
- Perspectief voor agrarisch ondernemers
- Nationale Tuinbouwagenda

Ministerie BZK/VRO

- Contourennotitie Nota Ruimte
- Programma Mooi Nederland
- Programmatische aanpak Groen in en om de Stad
- Elke Regio Telt

Provincie Noord-Holland

- Omgevingsvisie Uitvoeringsprogramma Economie
- Ruimtelijk voorstel

Provincie Zuid-Holland

- Omgevingsvisie
- Groeiagenda Zuid-Holland
- Ruimtelijk Voorstel
- Human Capital Agenda Economic Board Zuid Holland

Samen wonen: groen en gezond leven

Met de Regio Deal zetten we in op het verbeteren van de kwaliteit van water, bodem en natuur in onze regio. We werken hiervoor nauw samen met ondernemers in onze regio en leggen een sterke focus op innovatie. Om te komen tot een groene en gezonde leefomgeving, richten we ons op 4 speerpunten met bijbehorende projecten.

1 Betere kwaliteit van water, bodem en natuur

Om de kwaliteit van ons water, bodem en natuur en te verbeteren werken we met het waterschap, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen aan technologische en sociale innovaties die een positieve impact hebben op klimaat(adaptatie), gezondheid, biodiversiteit, circulariteit, bodem, beschikbaarheid en kwaliteit van (zoet)water en energie.

We ontwikkelen een zoetwaterstrategie voor de hele regio. Met dit plan richten we ons op schoon en gezond oppervlaktewater, water voor sierteelt en water om te recreëren. Het beter vasthouden, bergen en opslaan in de bodem en in buffers ter voorkoming van wateroverlast en droogte is hier een onderdeel van.

Met het project Regiocertificering krijgen onze telers inzicht in hoe ze

goed op weg zijn op het gebied van duurzaamheid. We werken met participatieve monitoring en maken een integraal waterplan voor de diverse gebieden in onze regio. Zo wordt er duidelijk wat de invloed van de bedrijfsvoering is op de biodiversiteit van het bedrijf en de omgeving. Door het verzamelen en analyseren van de gegevens per bedrijf kunnen we de inzet van telers voor milieu, klimaat, natuur en landschap monitoren, certificeren en bijsturen om de KRW-doelen in 2027 te halen. Zo nodig wordt certificering verplicht gesteld.

Daarnaast wordt in samenwerking met verschillende kennisclusters het programma 'Remote sensing' verder ontwikkeld, waarbij drones en satellieten in de sierteelt worden toegepast als alternatief voor het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Ook onderzoeken we of transitieloketten en innovatiecafés kunnen oprichten, waarmee we duurzaamheid en circulariteit van mkb-bedrijven en de tuinbouwsector stimuleren.

2 Meer ruimte voor natuur, recreatie en woningbouw

Om verrommeling in onze regio tegen te gaan en meer ruimte te bieden voor natuur, recreatie of woningbouw werken we langjarig samen met overhe-

De stip op de horizon in het voorontwerp nota Ruimte (ministerie BZK) en de ruimtelijke koers van het Ruimtelijk Voorstel van de provincies Noord- en Zuid-Holland sluiten naadloos op deze Regio Deal aan. Bijvoorbeeld waar het gaat om: perspectief voor de landbouw met kansen voor nieuwe teelten die bijdragen aan ontwikkelingen economisch sterke sectoren, over ondernemers die zich aanpassen aan veranderende omstandigheden, in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid voor ondernemers en gemeenten voor zoetwaterbeschikbaarheid, al dan niet in regionaal verband. Watergebruikers moeten maatregelen nemen om beter bestand te zijn tegen periode van droogte, verzilting of wateroverlast. Ook de inzet van digitalisering, automatisering en robotisering om de regio efficiënter en duurzamer te maken en de afhankelijkheid van arbeid te verminderen. Deze Regio Deal draagt hieraan bij.

den, waterschappen en bedrijfsleven om voormalige productiepercelen in de regio te transformeren. Dit is kostbare ruimte.

Zo vormen we een transformatiefonds en ontwikkelen we experimenten zoals ruilverkaveling 2.0 die leiden tot het slimmer en meer multifunctioneel gebruik van de ruimte. Hierin kunnen natuur en recreatie samengaan, maar ook groen en wonen op voormalig productiepercelen.

3 Betere bereikbaarheid van onze natuur

Met verschillende stakeholders versterken we de groen- en waterstructuur. De groenblauwe dooradering vormt de basis voor klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteit. Daarnaast verbinden we de groenstructuur aan een wandel- en fietsnetwerk zodat inwoners en bezoekers op een duurzame en gezonde manier kunnen recreëren in ons landschap.

Zo werken we aan de thematische programma's 'Groen en klimaatbestendig' en 'Versterking van landschappelijke kwaliteiten' en werken we aan een regionale aanpak 'Gezond toerisme'.

4 Handelingsperspectief door programma voor kennisontwikkeling
Business as usual in de sierteelt is niet duurzaam op de middellange termijn. Dit financieel economische perspectief is nauw verbonden met het sociaal maatschappelijk perspectief: een gezonde woon- en leefomgeving is een voorwaarde voor gezonde bedrijfsresultaten. Het is noodzakelijk om handelingsperspectieven te bieden voor de telers, voordat zij toegang verliezen tot de kapitaalmarkt of hun bezit wordt afgeschreven. Daarvoor is onderzoek nodig naar nieuwe duurzame waardeketens en verdienmodellen voor de agrarische sector. Met de komst van nieuwe wet- en regelgeving omtrent impact van activiteiten op mens en milieu¹³ en 'water & bodem sturend', ontstaan er ook nieuwe prikkels en verplichtingen voor andere spelers in de keten, zoals consumenten, supermarkten, tussenhandelaren, banken en investeerders. Er wordt gekeken hoe de transitiekosten over de gehele waardeketen te verspreiden. Daarnaast is het belangrijk om ook een toekomst te schetsen in beelden, via scenario's en ontwerpend onderzoek maken we het aantrekkelijk voor de sierteeltsector om over te stappen naar duurzamere verdienmodellen.

We zien hier een kans om als laaggelegen deltaland wereldwijd voorop te lopen, door klimaatadaptieve bedrijfsmodellen in te zetten voor een nieuwe economie, en bij te dragen aan toekomstig verdienvermogen van Nederland.

Hiervoor werken we samen met Resilient Delta (TU Delft en de Erasmus Universiteit) en ACCEZ aan een kennisontwikkelingsprogramma voor handelingsperspectieven, via verbeelding en doorgerekende verdienmodellen, die de brede welvaart niet alleen nu, maar ook in de toekomst waarborgt voor ondernemers in de sierteeltregio.

Deze projecten dragen bij aan de Ruimtelijke Koers en de Groeiagenda van de provincies Noord- en Zuid-Holland.

Betrokken partijen:

Provincie Zuid-Holland, Holland Rijnland, hoogheemraadschap Rijnland, Dunea, Unmanned Valley, NL Space Campus, economic boards, greenports, nationaal park Hollandse Duinen, Hollandse Plassen, Groene Hart, Resilient Delta (TU Delft en Erasmus universiteit), Accez.

Hiervoor hebben we van het Rijk nodig...

Kennis en *best practices* uitwisselen, in ieder geval op het gebied van: bewaken lokale ruimtelijke kwaliteiten in aansluiting op de nationale programma's, nota Ruimte en programma's Mooi Nederland en Gezonde Leefomgeving, innovatie en verduurzaming.

¹³ Richtlijn Europese Unie over Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Samen leren en werken: vakken en voldoende ontwikkeling

Met dit thema van de Regio Deal zetten we in op de kwaliteit van leren en werken.

Binnen een inspirerende leer- en werkomgeving, kunnen we een sprong maken in innovatie en nieuwe (groene) verdienmodellen. We doen dit in de Green Flower Campus.

Green Flower Campus

De Green Flower Campus wordt een bruisende plek waar ondernemers, leerlingen, docenten, practoren, lectoren, studenten, zij-instromers en werkzoekenden elkaar ontmoeten en inspireren. Zij leren, werken en innoveren zij aan zij en versterken elkaar onderling op praktijklocaties in de sierteeltregio. Zo leiden we een nieuwe generatie vakmensen op en krijgen ondernemers direct praktische oplossingen voor hun 'groene' uitdagingen. Hierbij leveren v(mb)o-leerlingen, mbo-, hbo- en wo- en LLO-studenten elk een deel van het antwoord op maatschappelijke opgaves en vraagstukken van ondernemers. Daarbij neemt de doorstroomsnelheid van (nieuwe) kennis toe. Iedereen profiteert hiervan: werkgevers en werknemers.

In deze campus staat de mens centraal: de ontwikkeling en het welzijn van onze inwoners. Een learning community ontstaat, waarin steeds betere concrete oplossingen worden gevonden voor

bijvoorbeeld het creëren van gesloten kringloopsystemen, het ontwikkelen van nieuwe groene bedrijvigheid en nieuwe groene verdienmodellen. Scholieren, studenten, ondernemers en inwoners weten dankzij de Campus hoe ze bijdragen aan gezond water en een gezonde bodem en passen deze kennis toe in de praktijk. Het op deze manier benutten van het potentieel van de samenleving creëert kansen voor diverse achtergronden en het inzicht dat je elkaar allemaal nodig hebt.

We bereiden hiervoor een triple helix-intentieverklaring voor met 15 innovatieve bedrijven, de NL Space Campus, Unmanned Valley, Royal Flora Holland, de Keukenhof en regionale onderwijsorganisaties zoals Yuverta, mboRijnland en Inholland. Fysieke ontmoeting vindt bij deze partijen plaats

Dankzij de Campus werken we concreet aan resultaten die impact hebben op de meest kwetsbare groepen met de volgende doelen:

1 Mensen zonder startkwalificatie begeleiden naar werk

Iedereen is nodig en bijna iedereen kan volwaardig deelnemen aan de maatschappij. Toch is er een grote groep mensen die lastig werk vindt, bijvoorbeeld vanwege een beperking. Wij geven mensen met een afstand tot

de arbeidsmarkt een extra duwtje in de rug naar waardevol werk.

We laten mensen met een beperking meedoen in de samenleving door een mix van opleiding, begeleiding én bemiddeling op maat en waar nodig vervoer naar en aanpassing van de werkplek. Kwetsbare jongeren begeleiden we naar een baan die bij hen past of door het bieden van het juiste leer-/werktraject. Zij kunnen hierbij een mbo-praktijkverklaring of entree-diploma halen op mbo-niveau 1. Wij ontwikkelen dit samen met het bedrijfsleven en de drie sociale werk- en ontwikkelbedrijven in onze regio: Pantar, Provalu en Rijnvicus. In deze samenwerking leren de werk- en ontwikkelbedrijven onderling van elkaar. We verbreden hierbij het aanbod van brede groene opleidingen in de regio door voort te bouwen op de infrastructuur van Yuverta en Pantar in de glastuinbouw.

2 Minder uitval onder vmbo-leerlingen

We zien een uitdaging in het tegengaan van uitval van kwetsbare jongeren met name in het vmbo. We leggen hierbij verbinding met de doorstroompunten van de bij ons betrokken regio's. Waar leerlingen die het voortgezet onderwijs verlaten met een havo- of vwo-diploma direct ook hun startkwalificatie op zak hebben, moeten vmbo'ers eerst nog de overstap maken naar het mbo (of naar de havo) om diezelfde kwalificatie te behalen. En zo'n overstap is nou juist zo lastig. Ervaring elders leert

dat vmbo-leerlingen die op deze wijze doorstromen naar het mbo ook nog eens minder uitval op het mbo laten zien.

Dit doen we door het versterken we onze vmbo's vanuit het project Kop op vmbo. We starten een pilot onder andere i.s.m. Yuverta en het bedrijfsleven om op alle vmbo's in de regio beroepsbeeldvorming en passende leerroutes aan te bieden. De ervaring van het Fioretti College wordt hierbij betrokken. Deze routes bestaan uit praktijkleren, mbo- en LLO-aanbod.

Deze projecten dragen bij aan: kwaliteit-sagenda mbo's, HCA Zuid-Holland, SER advies 'werken aan veranderkracht'.

Betrokken partijen:

Provincie Zuid-Holland en Noord-Holland, hoogheemraadschap Rijnland, Economic board Duin- en Bollenstreek, Economic Development Board Alphen aan de Rijn, Economic Board Zuid-Holland, Yuverta, mboRijnland, InHolland, Lentiz, Fioretti College, Keukenhof, greenports, Unmanned Valley, NL Space Campus, Leiden Bio Science Park, Provalu, Rijnvicus, Pantar.

Hiervoor hebben we van het Rijk nodig...

- Meedenken en partnership bij het verbinden van de arbeidsmarkt en het onderwijs.
- Experimenteerruimte, zoals een lab met regelruimte in beschermende omgeving voor het inzetten van nieuwe technologieën en teeltmethoden en het sneller mogen doorvoeren en toepassen van nieuwe curricula en certificaten.

3 Meer mogelijkheden voor leven lang ontwikkelen

Wij ontwikkelen een LLO-aanbod dat past bij de opgave en behoefte van de streek. Hiermee kunnen ook mensen met een startkwalificatie zich verder ontwikkelen. De innovaties in de groene sectoren worden hier samen met de grijze sectoren ingevuld.

We ontwikkelen een compleet en praktijkgericht mbo- en hbo-trainingsaanbod op het gebied van water, ecologie, bodem, groen ondernemerschap, robotisering en technologie. Zo brengen we met robotiseringskennis het digitaliseren en automatiseren van productieprocessen een stap verder. Innovaties passen studenten (waaronder ook werknemers en zij-instromers) in de praktijk toe. Met een certificaat geeft een onderwijsinstelling aan de student een erkend bewijs van opgedane kennis en vaardigheden.

Samen leven: grip op betere kwaliteit van leven voor arbeidsmigranten

We willen de kwaliteit van leven van arbeidsmigranten in onze regio vergroten. Nog te vaak hebben zij te maken met slechte werk- of woonomstandigheden. De vaak slechte werk- en woonomstandigheden van arbeidsmigranten brengen hoge maatschappelijke kosten met zich mee.

De gemeenten in onze regio werken nog onvoldoende met elkaar en met marktpartijen samen om de verschillende problemen als geheel aan te pakken. Gemeenten hebben wel instrumentarium tegen arbeidsuitbuiting of mensenhandel, maar wij zien een gat ontstaan bij de sociale inbedding van deze groep in de samenleving. Met de aanpak gericht op arbeidsmigranten ligt de focus op 4 thema's die de zelfredzaamheid, weerbaarheid en kwaliteit van leven van arbeidsmigranten en de veiligheid van de medemens vergroten.

1 Betere registratie en inzicht

Onze aanpak begint bij een goed inzicht en grip op de hoeveelheid arbeidsmigranten die in de regio werken, waar ze wonen, hoelang zij blijven en hoeveel doorstromen naar de reguliere woningmarkt (long stay).

Daarom actualiseren wij het Decisio-onderzoek, voor inzicht in

arbeidsmigranten in de regio. We rollen de digitale nachtregistratie (voor arbeidsmigranten die korter dan vier maanden in Nederland zijn) uit, werken we aan een uniforme en best practice-inschrijving in de BRP in heel de regio, werken we aan bewustwording van inschrijving en sluiten aan bij meerjarig onderzoek onder arbeidsmigranten van het ministerie SZW.

2 Sociale binding en integratie

Arbeidsmigranten vallen tussen wal en schip waar het gaat om sociale binding en integratie.

Daarom lanceren wij o.a. de MyIn-foNL-app met relevante informatie voor migranten. We richten twee fysieke Work in NL-punten op (in arbeidsmarktregio's Holland Rijnland en Groot Amsterdam). We organiseren informatiebijeenkomsten voor arbeidsmigranten. Samen met o.a. FNV en Work in NL, zetten we een regionaal centrum op - Healthcare for internationals, naar Limburgs voorbeeld – en stroomlijnen wij het aanbod van taalcursussen, met een nadrukkelijke rol voor werkgevers. Structureel overleg met werkgevers en huisvesters en afstemming over hun rol en verantwoordelijkheden is een belangrijk onderdeel.

3 Afspraken over kwalitatief goede huisvesting

Het realiseren van kwalitatieve huisvesting en bijbehorende voorzieningen voor arbeidsmigranten is de verantwoordelijkheid van bedrijven en gemeenten. Door het formuleren van concreet en helder beleid, goede registratie, heldere en afdwingbare afspraken met bedrijven en een grotere inzet op handhaving, kunnen we een verschil maken.

Zo leggen wij minimale eisen voor huisvesting, minimale beheersafspraken en verdere plichten van de werkgever en/of huisvester (bijvoorbeeld meewerken aan het inschrijven bij de BRP) vast in een regionaal kwaliteitskader. We gebruiken de effectenrapportage bij nieuwe bedrijvigheid om de inzet van het aantal arbeidsmigranten bij bedrijfsvestiging (of grootschalige uitbreiding) inzichtelijk te maken.

4 Controle en handhaving

In onze regio is geen ruimte voor maffiade partijen en partijen die criminele activiteiten ontplooiën. Daarnaast is het nodig om de gemaakte afspraken, regels en kwaliteitseisen te kunnen controleren en handhaven.

Om het waterbedeffect te voorkomen in de regio, maken wij regionale afspraken over handhaving en werken wij toe naar een integraal regionaal handhavingsteam vóór veiligheid en tegen ondermaatse huisvesting. We zetten een regionaal register malafide partijen op. Het project Weerbare Sierteelt versterkt de aanpak van georganiseerde criminaliteit en uitbuiting van werknemers door proactief werkgevers en werknemers te informeren (weerbaar maken tegen malafide uitzendbureaus en huisvesters).

Betrokken partijen:

Weerbare Sierteelt (RIEC, Douane, Politie, belastingdienst, openbaar ministerie, Royal Flora Holland), arbeidsmarktregio's Holland Rijnland en Groot-Amsterdam, FNV, Work in NL, Greenports Aalsmeer, Boskoop en Duin- en Bollenstreek.

Hiervoor hebben we van het Rijk nodig...

Kennis, juridische routes voor o.a. sluitende registratie en best practices, in ieder geval op het gebied van de maatregelen van het aanjaagteam Bescherming arbeidsmigranten van het ministerie SZW en het ondersteuningsprogramma Arbeidsmigranten van de VNG.

Begroting

In totaal liggen er plannen voor de periode 2025 – 2028 met een totale begroting van circa € 49.156.000. Bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheden zijn bereid een bedrag van € 24.578.000 te investeren. De gevraagde rijksbijdrage van € 24.587.000 zorgt voor integrale plannen voor verbetering van de brede welvaart, een versnelling en opschaling van projecten en borgt de samenwerking. De inzet van middelen is evenwichtig verdeeld over de drie pijlers.

Per pijler hebben we een projectportfolio waarin de cofinanciering is geborgd, in de dealmakingsfase met het Rijk maken we dit concreet. Als triple helix-partners dragen we deels financieel en deels 'in kind' bij, bijvoorbeeld via projectleiding en expertise.

Investerings van triple helix-partners die bijdragen aan de hierin gestelde doelen, maar niet in de Regio Deal-begroting zijn opgenomen, zijn onder meer gelden voor: herstructurering

van gebieden, de KRW-doelen van het Hoogheemraadschap, investeringen in ondergrondse waterberging, kwaliteitsbaggeren van sloten, het realiseren van woningen voor arbeidsmigranten door gemeenten en ondernemers en investeringen in zoetwateropslag door ondernemers. Een totaal van 19 miljoen investeert de regio buiten de gevraagde rijksbijdrage.

Pijler	Totaalbudget	Som van bijdrage regionale partners	Som van cofinanciering rijksoverheid
1. Samen wonen	€ 24.393.000	€ 12.393.000	€ 12.000.000
2. Samen werken en leren	€ 8.948.000	€ 4.380.000	€ 4.568.000
3. Samen leven	€ 9.272.000	€ 4.538.000	€ 4.734.000
Kennisontwikkelings-programma, uitvoering en monitoring	€ 6.534.000	€ 3.267.000	€ 3.267.000
Eindtotaal incl. btw	€ 49.156.000	€ 24.578.000	€ 24.578.000

Onze organisatie: nu én in de toekomst

De afgelopen jaren zijn we in onze regio intensiever gaan samenwerken. We weten elkaar (op ambtelijk en bestuurlijk niveau) steeds beter te vinden. En we trekken vaker op met maatschappelijke partners, onderwijsinstellingen en bedrijven, de greenportorganisaties en de economic boards in onze regio. De samenwerking met de provincies is geïntensiveerd. De aanvraag voor de Regio Deal hebben we eveneens samen opgepakt. We zetten samen de schouders eronder.

Sturing en governance

De **stuurgroep** is nadrukkelijk triple helix samengesteld met vertegenwoordigers van gemeenten, kennis- en onderwijsinstellingen, waterschap en ondernemers. De kennismakelaar uit het kennisontwikkelprogramma zal een plek krijgen in de governancestructuur en nauw samenwerken met de triple helix stuurgroep. Onze propositie is nadrukkelijk ontwikkeld met en ondersteund door onze triple helix-partners. De stuurgroep beslist namens alle partijen om middelen uit de rijksbijdrage toe te kennen aan projecten, hiermee te sturen op prestaties, hierop te monitoren en de verantwoording naar het Rijk te organiseren. Door intensief samen te werken zorgen we voor brede en langdurige betrokkenheid van niet-overheidspartijen bij de regio. Deze programmaorganisatie is gekoppeld aan de regio Holland Rijnland waar

we gebruiken maken van de bestaande governance. Dit zorgt ervoor dat op alle terreinen adequate capaciteit en kennis beschikbaar is ook voor bedrijfsvoering aspecten (financieel en juridisch). Deze regionale samenwerking zorgt er ook voor dat de raden en colleges van de verschillende gemeenten in de regio betrokken zijn.

Uitvoering in programma-organisatie

We werken met een **programma-organisatie** met vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, onderwijsinstellingen, ondernemers en greenportorganisaties. We organiseren coördinatoren per pijler en het programma staat onder leiding van een programamanager vanuit de overheden. Onze programma-organisatie zorgt voor de uitvoering in de planperiode van 2025 tot en met 2028 en zorgt voor de gezamenlijke communicatie, de financiële verantwoording (doelmatige besteding van middelen), monitoring en advisering aan de Stuurgroep.

Betrokkenheid inwoners

Vanuit het sociale karakter van onze Regio Deal betrekken we inwoners actief binnen alle pijlers. Zij worden actief betrokken bij projecten die zijn gericht op het verbeteren van hun woon-, leef-, en werkomgeving. Zo gaan we bijvoorbeeld actief aan de slag met een gebiedsproces in Boskoop om met inwoners samen te

werken aan de verbetering van opgaven die de kwaliteit van leven onder druk zetten. Periodiek ontvangt de stuurgroep advies van een divers samengestelde groep mbo-studenten, jonge inwoners en ondernemers en arbeidsmigranten die voor langere tijd aan de regio zijn verbonden. Juist zij moeten het verschil gaan merken. Aan de hand van hun reflectie en ervaringen vertellen zij ons of we (nog steeds) het juiste doen en sturen wij daar zo nodig op bij. Zo blijven we scherp op het behalen van de beoogde resultaten.

Partners

Gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Kaag en Braassem, Nieuwkoop, Uithoorn, Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen, Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen en het Hoogheemraadschap van Rijnland dienen de aanvraag in. Onze aanvraag voor deze Regio Deal is mede ontwikkeld en ondersteund door de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland, het hoogheemraadschap van Rijnland, Resilient Delta, mbo scholen Yuverta en mboRijnland, het regionale bedrijfsleven inclusief ondernemers vertegenwoordigd in de Economic Board Duin- en Bollenstreek, Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek, Economic Development Board Alphen aan de Rijn, Stichting Greenport Regio Boskoop en Stichting Greenport Aalsmeer.

Betrokken zijn én blijven

Onze coalitie van partners is krachtig en beschikt als collectief over de doorzettingsmacht om na de periode van de Regio Deal de aanpak voort te zetten. We geven dit mede vorm door middel

van de campus. Wat door de Regio Deal als vliegwiel op gang wordt gebracht en aangejaagd wordt daarmee omgezet in een duurzame aanpak naar de toekomst. Voor projecten die financiering vragen na afloop van de Regio Deal is de Regionale Investeringsagenda van Holland Rijnland een instrument om via (co) financiering een vervolg te geven.

Door de samenwerking vorm te geven vanuit Holland Rijnland als regionale verband, met de gemeenten die hieraan grenzen, leggen we de samenwerking voor gedeelde opgaven in de sierteeltregio voor de lange termijn vast. Dit zorgt ervoor dat we ook na afloop van de Regio Deal blijven werken aan onze gezamenlijke ambities en dat we onze middelen duurzaam inzetten. De inzet voor deze Regio Deal is door de deelnemende gemeenten vastgelegd in de recent vastgestelde Regionale Investeringsagenda van Holland Rijnland (2024).

Leren van andere regio's

De Regio Deal-aanpak is al enkele jaren succesvol in andere regio's. We laten ons in onze aanpak van de drie programmaliijnen inspireren door wat andere regio's al in gang hebben gezet. Zo wisselen we kennis en ervaring uit met de Fruitdelta Rivierenland en de Foodvalley en met andere Regio Deals in onder andere de werkplaats Regio Deals van de provincie Zuid-Holland. Wij zorgen er ook voor dat andere gebieden met vergelijkbare problematiek kunnen leren van ons. Wij doen dit bij voorkeur in gesprek: zo delen we onze successen en leerpunten.